

به: زنان چراغدار مطبوعات کشورم

۳۴۱

اگر نشریه «شمس النهار» در تاریخ ۱۸۷۳ م به عنوان نخستین نشریه کشور پدید آمده، «ارشاد النسوان» نیز نخستین نشریه زنانه است که در تاریخ مطبوعات ما ثبت شده است. از عمر شمس النهار ۱۲۶ سال می‌گذرد و از عمر ارشادالنسوان ۷۹ سال. در فراز و فرود کارهای مطبوعاتی کشور، تاکنون بیش از ۶۶۸ نشریه^۱ به نشر رسیده که از آن تعداد، ۳۱ مورد آن ویژه زنان می‌باشد. یعنی در طی تقریباً هشتاد سال، کل کارنامه فعالیت‌های مطبوعاتی زنان افغانستان، همین است. از این تعداد، هفت عنوان نشریه در داخل کشور وجود یافته و بقیه در بیرون مرز و دیگر کشورهای جهان. شانزده عنوان این نشریات از سوی نهادها و تشکیلات زنانه نشر یافته است، اعم از داخل کشور و بیرون کشور. در مجموع نه عنوان در پاکستان، نه عنوان در ایران، دو عنوان در آلمان، یک عنوان در هند و یک عنوان هم در کانادا منتشر شده که جمعاً همان ۳۱ عنوان فوق‌الذکر را می‌سازد. از این میان، مسئولین و متولیان هژده نشریه، از بانوان هستند و بقیه، غیر زنان. با این حساب حضور اندک و کم‌رنگ زنان را در صحنه مطبوعات، شاهد هستیم.

نشریات چاپ داخل کشور

۱- ارشاد النسوان

نخستین نشریه ویژه زنان، زیر نظر ملکه ثریا قرار داشت. این نشریه در سال ۱۹۲۱ به نشر رسید. نشریه در قطع متغیر و با چاپ سنگی چاپ می‌شد؛ مدیر مسؤول آن اسماء سمیه و سردبیرش روح‌افزا بود. ارشاد النسوان در پایتخت به نشر می‌رسید.

۲- ارشاد النسوان

این نشریه به مدیر مسؤولی شاعر معاصر کشور خانم لیلا صراحت روشنی در کابل به نشر می‌رسید. ارشاد النسوان چاپی بود و به زبان دری ارائه می‌گردید.

۳- میرمن

این نشریه متعلق به سازمان دموکراتیک زنان افغانستان بود که در سال ۱۳۶۶ آغاز به فعالیت کرده، در کابل نشر می‌گردید و مطالبش به دو زبان پشتو و دری ترتیب می‌یافت. مدیر مسؤول این نشریه، خانم «پروین» بود.

۴- میرمن

نشریه میرمن از سوی مؤسسه نسوان در کابل به چاپ می‌رسید و با دو زبان پشتو و دری مطلب داشت. میرمن از سال ۶۵ کار خود را شروع کرد و مدیر مسؤول آن لیلا صراحت روشنی بود.

۵- پیام بانوان اسلام

این نشریه از سوی حزب حرکت اسلامی افغانستان و زیر نظر شورای ولایتی کابل در سال ۱۹۸۶ کار نشراتی خود را آغاز کرد و مطالب خود را به زبان دری ارائه می‌نمود. ترتیب انتشار این نشریه نامنظم بود.

۶- ژوندن

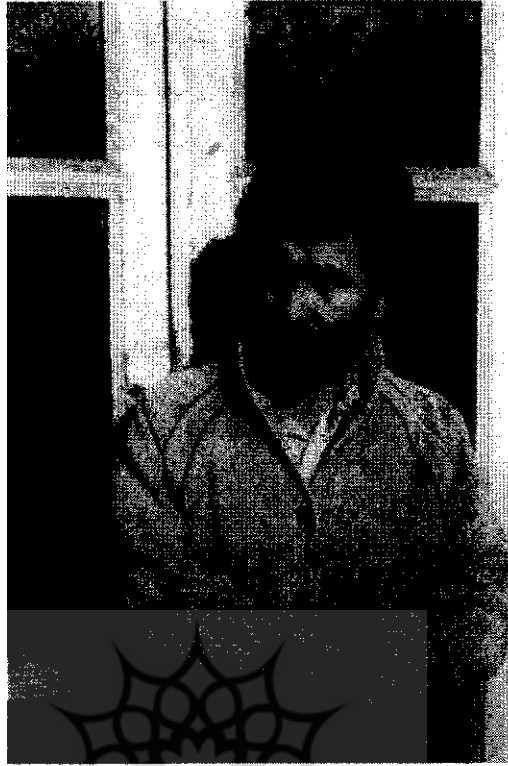
هفته‌نامه ژوندن ضمیمه روزنامه انیس در کابل منتشر می‌گردید و مدیر مسؤول آن خانم راحله رافع بود. این نشریه به طور چاپی انتشار می‌یافت.

۷- کوثر

این نشریه زیراکسی در شهر مزار شریف نشر می‌یافت. در سال ۱۳۷۱ نشر خود را آغاز کرد و از سوی انجمن اسلامی خواهران ولایت بلخ مربوط به حزب وحدت اسلامی افغانستان به مدیر مسؤولی خانم فائزه فلاح و به زبان دری منتشر می‌شد.

نشریات چاپ بیرون کشور قلمرو ایران

پس از شروع انقلاب افغانستان و مهاجرت برخی از افغانستانی‌ها به ایران، این کشور یکی از

کانون‌های مبارزات انقلابی گردید. هر چند قالب مبارزه جنبهٔ سیاسی و تبلیغی داشت، حرکت‌های فرهنگی نیز با شکل و شمایل خاص خودش - که بیشتر جنبهٔ موضعگیری علیه دولت دست‌نشاندهٔ کابل داشت - آغاز شد. در این اوضاع و احوال، یعنی در جریان مهاجرت، به طور بسیار نیم‌بند، حضور زنان در عرصهٔ کارهای فرهنگی، تبلیغی و نشراتی آشکار می‌شود، به طوری که از ابتدای مهاجرت به ایران تا سقوط رژیم دکتور نجیب‌الله، شاهد فعالیت نشراتی «امید شهید» از سوی انجمن اسلامی زنان افغانستان در شهر مشهد، «دختران زینب» متعلق به «انجمن خواهران مکتب زینب» وابسته به «حزب اسلامی رعد افغانستان» در مشهد و «رهروان سمیه» نشریهٔ «زنان جمعیت اسلامی افغانستان» در شهر مشهد هستیم که به زبان دری به نشر می‌رسند. مطالب آنها خام هستند و تنها حاصل غلیان و جوشش احساسات، علیه بحران شکل یافته در کشور.

اما پس از تسلط نیروهای مجاهدین بر پایتخت و فروپاشی دولت کابل، رویکرد شگرفی در عرصهٔ کارهای فرهنگی صورت می‌گیرد. تپش جنگ و تب انقلاب فروکش می‌کند. این جاست که در دههٔ روان شاهد ظهور شش نشریه ویژهٔ زنان در بین مهاجرین هستیم. انگار مهاجرین ما متوجه می‌شوند که تفنگ بدون قلم فاجعه‌آفرین است. روی این جهت، از تعداد نُه نشریهٔ زنانه در قلمرو ایران، سه‌تایشان پس از انقلاب زاده می‌شوند. طبعاً راز و نیازهای پس از جنگ با دوران

جنگ متفاوت است. جبران خلاء فرهنگی دوازده سال، یعنی بیش از یک دهه، کار ساده‌ای نیست، به علاوه این که در این یک دهه و اندی، هیچ مجالی برای پرورش نیروها نبوده است. کشور میزبان خودش درگیر جنگ تحمیلی است. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش به روی مهاجرین بسته می‌ماند. از سوی دیگر، کسانی که در ایران مهاجر گشته‌اند، طبقه پایین اجتماعی و افراد غریب کار هستند و در درک تلاش‌های فکری هم نیستند. اما بی‌مجاورت یک دهه با فضای فرهنگی ایران، شور و نشاط کارهایی در بعد فرهنگ و نشریه‌داری بین بانوان مهاجر ایجاد می‌کند. بناء بدون پشتوانه‌های تخصصی، علمی و تجربی اقدام به راه‌اندازی نشریاتی می‌کنند که هیچ گرهی از گره‌های کور طبقه زنان جامعه ما را نمی‌گشاید. مطالبی که در این نشریات می‌خوانیم، یا در همان سبک و سیاق کار مردان است یا اصولاً صاحبان قلم، مرد هستند. مطالب این نشریات با هفته‌نامه‌های احزاب و نشریات دیگر هیچ فرقی ندارد. از اول که مرور می‌کنیم، اخبار و مقالات سیاسی، موضوعگیری‌های حزبی و البته یک بخش ادبی به چشم می‌خورد. با این حساب، یک کار ماندگار، درخشان، فکرزا، خط‌دهنده و موج‌آفرین از سوی زنان مهاجر ما در ایران صورت نگرفته است. سوگمندان کار مردان نیز چندان زیادی از کار زنان ندارد، چه این که زنان در عرصه مطبوعات پایشان را جای پای مردان نهاده‌اند. متأسفانه رده پای زنان دانشمند، فرهیخته و تحصیل کرده در عرصه مطبوعات مهاجران به چشم نمی‌آید، جز این که در این اواخر یک تعداد اندک دانشجویان و تحصیل کرده‌های دانشگاه‌های ایران مقالات قابل توجهی می‌نویسند که در برخی مجلات به چاپ می‌رسد. اما مسؤولان نشریات تاکنون هیچ گونه افاده‌اندیشه و افکار نکرده‌اند. البته باید گفت رشد بانوان مهاجر در قسمت تخیل و احساس خوب بوده، با این باور که تنها زمینه‌ای که برای رشد اینان مهیا گشته شعر و شاعری و پرورش قریحه ادبی است. اما ذوق آزمایشی ادبی و هنری هم اگر بدون پشتوانه تعقل و فکر باشد، یک روز به ناچار راه غبار گرفتگی در پیش می‌گیرد.

از بین نشریات زنانه، «امید شهید»، «دختران زینب» و «رهروان سمیه» قبلاً در محاق تعطیلی رفته‌اند. پسان‌تر نشریاتی با گرایش‌های حزبی و جناحی مثل «الزهر» ارگان نشراتی کمیسیون امور زنان حزب وحدت اسلامی افغانستان در خارج از کشور (جناح اکبری) و «گل‌سرخ» نشریه زنان مهاجر افغانستان تعطیل شده‌اند.

«الزهر» که بیشتر نشریه‌ای تبلیغی بود تا مبین افکار بانوان، با روش سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و خبری به صورت چاپی در ده صفحه و با قطع A4 در تهران منتشر می‌شد. صاحب امتیاز آن حزب وحدت اسلامی بود و سردبیرش طاووس رضایی. گزارش‌های خبری، گروهی، بیانیه‌ها، سخنرانی‌ها افراد سیاسی، شعر و گزارش‌های اجتماعی، مطالب این نشریه را تشکیل

می‌داد. در واقعیت امر، این نشریه بیشتر هدف خالی نماندن عریضه را داشت و از سطح عبور نمی‌کرد.^۱

«گل‌سرخ» با عنوان «نشریه زنان مهاجر افغانستان» و مثنی فرهنگی، اجتماعی و ادبی در سال ۷۱ در تهران به حیات خویش آغاز کرد و وابسته به رهبری شهید مزاری و جناح خلیلی بود. و مدیر مسئول آن ص. هدی بود و سردبیرش فاطمه منیف. به طریق زیراکس تکثیر می‌شد و با قطع مجله‌ای در سی صفحه. مطالب آن نیز همچون نشریه قبلی به عمق نمی‌رسید. گزارش‌های خبری، مصاحبه با افراد سیاسی و حزبی، بیانیه، زندگینامه عناصر جهادی و مقالات مختصر مذهبی درباره زنان و شعر، مطالب آن را تشکیل می‌داد. در حقیقت کار گل‌سرخ با مرگش خاتمه یافت.

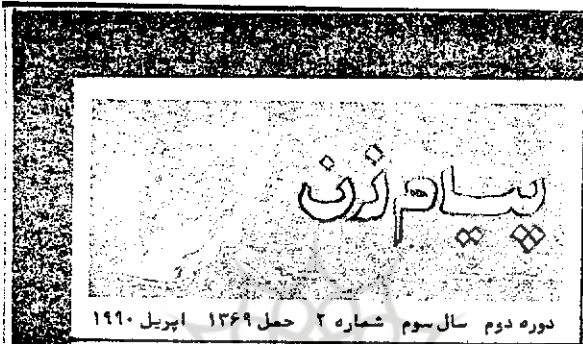
فعالاً در قلمرو حیات نشراتی زنان مهاجر مقیم ایران، چهار نشریه و یک نیمچه نشریه^۲ فعالیت دارند که عبارتند از: المؤمنات، زنان مهاجر، ارشاد النسوان و هاجر. ضمن حفظ حرمت آنها، باید گفت که هیچ یکشان توقع خوانندگان را برآورده نمی‌سازند. همان طوری که قبلاً گفتم، مطالب انکشاف دهنده‌ای برای زنان، مطالب حقوقی بانوان و مشکلات آنها در این نشریات دیده نمی‌شود. آثار زنان دانشمند و صاحب قلم نیز کمتر به چشم می‌خورد. اما در مقایسه با هم، هر کدام جنبه‌های مثبتی دارند، مثلاً المؤمنات در تنوع مطالب، زنان مهاجر در مسائل فنی و صفحه‌آرایی و... که اگر مفصل‌تر بحث کنیم، می‌توانیم این ویژگی را برایشان برشماریم:

المؤمنات

این نشریه ماهنامه است و متعلق به نهضت اسلامی زنان افغانستان. آن گونه که تأکید دارد، «بازتاب دهنده اندیشه‌ها و خواسته‌های زنان افغانستان» است. المؤمنات از سال ۱۳۷۴ فعالیت خود را آغاز کرده و در مشهد به نشر می‌رسد. روش آن سیاسی، اجتماعی است و از طرفداران حزب جمعیت اسلامی افغانستان. صاحب امتیاز آن آمنه صفی افضلی از بانوان فعال حوزه سیاست و اجتماع است مدیر مسئولش ضیاء گل سلطانی از شاعران خوب مهاجر. این نشریه زیر نظر هیأت تحریریه تنظیم می‌شود و در هشت صفحه نیمه روزنامه‌ای، به صورت چاپی حاوی مطالبی چون گزارش، زن و زندگی، آیینة ادب، از هر چمنی سمنی و با جوانان است. تنوع و گستردگی مطالب و رعایت نکات فنی از مزایای این نشریه است. تاکنون (؟) شماره المؤمنات

۱- در سال ۱۳۷۶ شروع به فعالیت کرد و... بیشتر منتشر نشد و ترتیب آن ماهنامه بود.

۲- «پرستوها» یک شماره‌اش در مشهد به طریق زیراکسی در برگ A4 از سوی دانش‌آموزان مهاجر نشر شده و مطالبش ادبی است. مدیر مسئول آن بتول مرادی و سردبیرش م. حسینی است.

انتشار یافته و به هر حال، می‌توان آن را بهترین و خواندنی‌ترین نشریه زنان مهاجر مقیم ایران دانست. و متأسفانه در این نشریه جای پای زنان اندک است.

زنان مهاجر

این نشریه زیراکسی با عنوان «نشریه آزاد فرهنگی - اجتماعی ویژه زنان» در سال ۱۳۷۶ به نشر آغاز کرده و کارهای ادبی شاعران و نویسندگان مهاجر را به چاپ می‌رساند. کار آقای بصیر احمد حسین‌زاده است و مدیر مسؤول آن، همسر ایشان یعنی خانم نوشین اکبرزاده، زنان مهاجر به صورت فصلنامه در مشهد انتشار می‌یابد، در قطع A4 و با حدود ۲۰ صفحه. در میان نشریات زنان مقیم ایران، این تنها نشریه دور از احزاب سیاسی و جناح‌بندی‌هاست و با سرمایه شخصی آقای حسین‌زاده ترتیب می‌یابد. سخن نخست، گفت و گو، بهداشت خانواده، وارثان روشنی، گزارش و طنز، مطالب مجله را تشکیل می‌دهد. آثار شاعران و نویسندگان مهاجر در آن چاپ می‌شود. دلمشغولی «زنان مهاجر» بیشتر مقوله‌های شعر و داستان است و مقاله هم به چاپ می‌رساند و کارهای تحقیقی خیلی کم‌رنگ است. با این حساب، کار هنری، صفحه‌آرایی و فنی مجله قابل قبول و شاید از برترین‌هاست. از متولیان آن انتظار می‌رود که از خودشان همت بگمارند و در غنای مطالب عمقی که تحلیلگر مسائل زنان باشد، تلاش نمایند.

نشریه مذکور به شکل زیراکسی ترتیب می‌یابد و با حدود سی صفحه در شهر مشهد به نشر می‌رسد. از سال ۱۳۷۶ حیات خود را آغاز کرده و بخش‌های ثابت آن طلیعه، سیاسی، اجتماعی، عرفان و اندیشه، ادب و هنر، قلم آزاد، تفریح و یادگیری است. گستردگی و تنوع و بخش‌بندی منظم، به این نشریه وجه‌های داده است. ارشاد النسوان^۱ از سوی مرکز ارشاد اسلامی زنان افغانستان منتشر می‌شود و مدیر مسؤول آن خانم افسانه اکبرزاده است. این نشریه بیشتر به مسائل فرهنگی و اجتماعی می‌پردازد و مانند دیگر نشریات، جای پای زنان دانشمند افغانستانی در آن کمتر دیده می‌شود.

هاجر

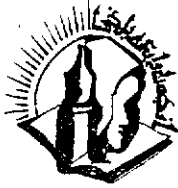
این نشریه متعلق به کمیسیون زنان حزب وحدت اسلامی افغانستان (جناح خلیلی) است که به ضمیمه «هفته‌نامه وحدت» ارگان نشراتی همان حزب در قم چاپ و نشر می‌گردد. هاجر که ترتیب انتشار آن پانزده روزه است، در هشت صفحه با قطع A4 منتشر می‌شود. از سال (۹) شروع به فعالیت کرده است. مطالب آن را گزارش‌های خبری، مصاحبه، مقاله، شعر، داستان و بهداشت خانواده تشکیل می‌دهد. عدم تازگی صفحه‌آرایی، عدم حضور زنان در این نشریه و پرداختن به مطالب تکراری، هاجر را ضعیف ساخته است.

قلمرو پاکستان

از سال ۱۳۵۸ یعنی آغاز مهاجرت افغانستانی‌ها به خارج از کشور، به خصوص کشور همجوار پاکستان، تا به اکنون مدت ۲۰ سال می‌گذرد. دامنه فعالیت نشراتی مهاجران ما در آن سرزمین از نظر تعداد نشریات همپای کار مهاجران مقیم ایران است، یعنی تا جایی که نگارنده دسترسی به منابع داشته، از بدو جریان مهاجرت، نه نشریه در طول مهاجرت در پاکستان، و نه زنان افغانستان به وجود آمده‌اند. البته برخی از نشریات آنجا، تا جایی که بنده مشاهده کرده‌ام، از نظر کیفیت بر نشریات این دیار می‌چربد یعنی از لحاظ تنوع مطالب، درج گزارش‌ها، میزگردها و مقالات قابل قبول‌تر هستند. البته گستردگی لسانی و قومی مهاجران ما باعث شده تا نشریات منتشره در پاکستان به دو زبان دری و پشتو به نشر برسند، در حالی که نشریات منتشر در ایران، صد در صد به زبان دری هستند.

با توجه به این که سوق بیشتر فرهنگیان، به غیر از کشور ایران صورت گرفته از جمله

۱- صاحب امتیاز این نشریه، مرکز ارشاد اسلامی زنان افغانستان است که مسؤول آن، خانم صدیقه بلخی یکی از فعالان سیاسی و اجتماعی مهاجران مقیم ایران است.

حوا در تبعید

د افغانستان ميرمنو د ټولني (رابه بلخي) نشريه

EERSTEJAARGANG - WINTER 2001

سال اول - شماره چهارم - زمستان ۱۳۷۹ هجری شمسی مطابق ۲۱ میلادی

ارشاد النسوان

ماهنامه مرکز فعالیتهای سیاسی - فرهنگی ارشاد اسلامی زنان افغانستان

قیمت: ۵۰۰ ریال

شماره ۱ - سنبله (شهریور) ۱۳۷۶

پاکستان، بناءً نشریات زنانه آن دیار در موقعیت بالاتری قرار دارند. نشریاتی که در قلمرو پاکستان از سوی زنان مهاجر ما به نشر رسیده‌اند، عبارتند از: پیام زن، دریا، روزنه، زن افغان، صراط‌المستقیم، مرجان، صدف، چراغ و خواهران. چون دسترسی به شماره‌های متعددی از این نشریات برای بنده مقدور نبود،^۱ از بررسی همه‌شان معذورم. بناءً به برخی از این‌ها، نگاهی گذرا انداخته می‌شود:

دریا

این نشریه از سوی جمعیت انقلابی زنان و در پاکستان به نشر می‌رسد. قطع آن مجله‌ای بوده و چاپی می‌باشد. زبان آن نیز دری است.

روزنه

«نشریه زنان مهاجر افغان» در پشاور به چاپ می‌رسد.

مرجان

توسط ژورنالیست افغانستان آقای آصف معروف به نشر می‌رسید. این نشریه در سال ۱۳۷۴ اساس گذاری شده و به صورت فصلنامه‌ای ویژه زنان افغانستان ضمیمه ماهنامه سحر از همین ژورنالیست در پاکستان، منتشر شده است.

۱- در این قسمت امید است دوستان ارجمند مقیم پاکستان در تکمیل این موضوع دست به کار شوند.

ماهنامه مذکور را خانم لیلا صبر تحسین در پشاور به نشر رسانده است. این نشریه فعالیت نشراتی خود را از سال ۱۹۸۷ با دو زبان دری و پشتو آغاز نموده است.

صدف

مجله صدف فصلنامه‌ای است که برای زنان افغانستان نشر می‌شود. صاحب امتیاز این نشریه، مرکز تعاون افغانستان (CCA) و مدیر مسؤول آن خانم هما ظافر است. این نشریه در پشاور به نشر می‌رسد. نشریه با قطع مجله‌ای (A4)، با جلد رنگی و به شکل چاپی منتشر می‌شود. صدف کارش را در سال ۱۳۷۷ شروع کرده است. اخبار، گزارش‌ها، مقالاتی در زمینه فرهنگ به معنی عام همچون میزگرد، نقد ادبی، مقاله، دیدگاه‌ها، تحقیقات اجتماعی، گفت و گو، داستان، شعر، آشپزی و... مطالب آن را تشکیل می‌دهد. مجله، رنگ و بویی زنانه دارد و در آن، مسایل مربوط به زنان درج می‌گردد. آن گونه که به نظر می‌رسد، صدف از هیاهوی آشوب گروهی و حزبی بدور و در صدد ارائه مسایلی جدی‌تر است. صدف به دو زبان دری و پشتو نشر می‌شود و مطالب خواندنی و قابل تعمقی دارد.

خواهران

مجله خواهران آن طوری که خودش متذکر شده، «یک نشریه آزاد ویژه زنان افغانستان» است و عمدتاً به مسائل بیوه زنان و فرزندان یتیم افغانستان می‌پردازد. این نشریه در پشاور در سال ۱۳۷۷ پا به عرصه نهاده و ترتیب انتشارش مشخص نیست. مؤسس و صاحب امتیاز آن خانم میرمن بلقیس بلوچ است و مدیر مسؤول آن خانم هما ظافر. «خواهران» چاپی، با جلد رنگی، در قطع مجله‌ای (A4) و با طراحی قابل قبولی ارائه می‌شود. البته نویسندگان آن، اغلب مردان هستند. مقاله، داستان، مطالب اجتماعی، شعر، گزارش و مسائل خانواده استخوان‌بندی مجله را فراهم می‌کنند. این نشریه به دو زبان دری و پشتو و با آثار نویسندگان و شاعران معاصر ترتیب می‌یابد. «خواهران» معتقد است که «سوگمندان در کشور ما از آغاز طلوع خورشید مطبوعات تاکنون، نشریه‌هایی که بخواهند و یا بتوانند چهره زنان افغان را آنچنان که هست تصویر کنند اندک بوده و یا اصلاً باید گفت که نشریه‌ای برای زنان اندک بوده است. بیشتر نشریه‌های زنان، چهره مسخ شده‌ای از زن افغان کشیده‌اند.»^۱

چراغ

مجله چراغ در کوئته نشر می‌شود و در مشخصاتش آمده: «چراغ نشریه همکاران ترقی اجتماعی (همتا) است.» این نشریه زیر نظر هیأت تحریریه اداره و نشر می‌شود و در ولایات

زنان مهاجر

نشریه آزاد فرهنگی اجتماعی ویژه زنان

سال اول، شماره دوم، تابستان ۱۳۷۶

قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال

۳۵۰

مختلف در داخل کشور نمایندگی‌های متعدد دارد. قطع آن مجله‌ای (A4) و جلدش رنگی است. مطالب سیاسی، گزارش، از این جا و آن جای جهان، مقاله، داستان، مطالب طبی، شعر، دانستی‌های دانش و ورزش و لبخند، پیکره چراغ را تشکیل می‌دهند. ترتیب انتشار آن مشخص نیست. از نظر محتوی استنباط می‌شود که بیشتر بی طرفانه است تا گروهی و سیاسی. به هر حال این مجله از جمله مجلات خواندنی است.

پیام زن (راوا)

مجله پیام زن ارگان نشراتی جمعیت انقلابی زنان افغانستان است و در شهر کویته به نشر می‌رسد. ترتیب انتشار آن نامشخص است و قطع آن متغیر. تعداد صفحات آن نیز کم و زیاد می‌شود. مشخصات آن از قبیل مدیر مسؤول و سردبیر و... نامعلوم است. مطالب آن را گزارش فعالیت‌های جمعیت انقلابی زنان افغانستان، موضوع‌گیری‌های سیاسی علیه بنیادگرایی و وضعیت نابسامان کشور، درگیری‌های جناح‌های مختلف که باعث تباهی کشور و مردم شده است و همچنین شعر، گزارش از کنفرانس‌ها و گزارش‌های خبری تشکیل می‌دهد.

پیام زن به دو زبان دری و پشتو نشر می‌شود. در بین نشریات زنانه، تنها مجله جسارت‌مند و پرخاشگر، همین مجله است. حساسیت نویسندگان آن در برابر وضعیت نامطلوب زنان کشور و مشکلات مردم، آن‌ها را وا می‌دارد که بسیار بی‌ناکانه قلم یزنند. از جمله نقاط جالب این نشریه،

هماهنگی با دیگر زنان انقلابی جهان است و نیز همدردی با زنان ستم رسیده دنیا. بدین سان یک رنگ و بوی زن‌گرایی و یا فمینیستی خاص بر این مجله حاکم است. اگر چنانچه نویسندگان آن از احساسات صرف و پرخاشگری بکاهدند و بیشتر بر مدار دانش و با منطق استدلال حرکت کنند، نشریه درخشندگی خاص‌تری خواهد یافت. جای قلم و بیان قانونمندی که بتواند بدون عصیان‌گری، راهی دقیق و اصولی پیش بگیرد، در پیام زن خالی است. آن گونه که از برخورد این نشریه پیداست، از احزاب سیاسی بدور است. گفتنی است که بانوی راوا، خانم کشور کمال یکی از مبارزان افغانستانی بوده که سال‌ها پیش به وسیله یکی از احزاب جهادی به طرز فجیعی کشته شده است. این نشریه نیز سال‌ها است که به نشر می‌رسد.

زن افغان

این نشریه ارگان نشراتی اجتماع زنان افغانستان و مؤسس آن خانم فتانه اسحاق گیلانی از بانوان فعال صحنه‌های سیاست، اجتماع و فرهنگ است. زن افغان در سال ۱۳۷۳ حیات خود را شروع کرد و به زبان دری و پشتو مطالبش را ترتیب می‌دهد و در ۶ صفحه و قطع نیمه روزنامه‌ای و چاپی بدون مشخصات و ترتیب انتشار به چاپ می‌رسد. مطالب آن را سر مقاله، مقالات گوناگون در مورد زنان، گزارش تشکیل می‌دهد. بیشتر دغدغه زن افغان معضلات، مسائل بانوان است و از کیفیت خوب مطالب برخوردار است. پیامد جنگ و سرنوشت ناگوار زنان دلمشغولیه‌های این را فراهم می‌سازد. آثار نویسندگان صاحب نام کشور در آن به چشم نمی‌آید.

قلمرو آلمان

در کشور آلمان مهاجران هموطن ما همزمان دو نشریه به نشر رسانده‌اند.^۱ هر دو نشریه از سوی تنظیم اسلامی زنان افغانستان شروع به نشر کرده است.

پیام زن مسلمان

این نشریه به شکل ماهنامه از طرف تنظیم اسلامی زنان افغانستان مقیم آلمان منتشر می‌شد و زیر نظر شورای فرهنگی اداره می‌گردید. کار خود را از سال ۱۳۶۳ یعنی تقریباً هنگام مهاجرت افغانستانی‌ها آغاز کرد و مطالب آن با دو زبان دری و پشتو ترتیب می‌یافت. این نشریه چاپی بود و در قطع مجله‌ای.

۱- متأسفانه شماره‌های آن در دسترس نبود و گونه بیشتر جای بررسی داشت. از خوانندگان متقاضیم اگر راجع به این دو نشریه و دیگر نشریات منتشره در آن‌جا اطلاعی دارند، ما را مطلع سازند.

این نشریه نیز متعلق تنظیم اسلامی زنان افغانستان مقیم آلمان است. در سال ۱۳۶۳ فعالیت خود را آغاز کرده و به زبان دری مطالبش را نشر می‌داده است.

قلمرو هندوستان

صدای زن

در سرزمین هندوستان، در آغاز جریان مهاجرت، انجمن اسلامی زنان افغانستان مستقر در هند دست به نشر «صدای زن» می‌زند. این نشریه که کار خود را در سال ۱۹۸۴ شروع کرده، مدیر مسئولش غلام نبی خاطر بوده است. این نشریه هر ماه یک بار منتشر می‌شده و به دو زبان دری و پشتو مطالبش را ترتیب می‌داده است.

قلمرو کانادا

زرنگار

زرنگار در کشور کانادا به نشر می‌رسد. سرپرستی آن را نویسنده معاصر کشور خانم مریم محبوب که فرد تحصیل کرده‌ای است، همراه شوهرش آقای زلمی باباکوهی به عهده دارد. زرنگار دو هفته‌نامه است و در ۴۰ صفحه به چاپ می‌رسد. کارش را در تاریخ ۱۱ عقرب ۱۳۷۵ شروع کرده و در ۶ ماه اول، ماهنامه بوده است. بعداً بنا به ضرورت چاپ و نیازمندی‌های جامعه مهاجران ما در کانادا، تبدیل به دو هفته‌نامه می‌شود. نشریه را مطالبی مانند، اخبار، شعر، داستان، گزارش، مصاحبه و نظرات تشکیل می‌دهد. منابع و امکانات پولی آن توسط چاپ اعلانات تجارخانه‌های افغانستانی به دست می‌آید. آثار نویسندگان مطرح معاصر کشور را در این نشریه می‌توان یافت.

□

با ملاحظه عمر طولانی مطبوعات زنانه، در می‌یابیم که توانایی‌های زنان و حضور و مشارکت آنان در این عرصه خیلی اندک است. پر واضح است که مطبوعات قوی، نشان توسعه - یافتگی جامعه می‌باشد. در سایه سار قلم و بیان، زنان قادر هستند که تیوری‌ها، ابتکارات و روش‌های احقاق حقوق مسلم‌شان را اثبات نمایند. زنان جامعه با منطق و دانش لازم است حرکت منسجم‌تری را بردارند؛ دانشی که متکی بر مبنای جامعه‌شناسی، دین، روان‌شناسی و متکی بر شرایط و اوضاع و احوال و بنیادهای اجتماعی باشد. مشکلات زنان، جامعه، ترقی و دسترسی مردم به راهکارهای نوین زندگی را زنان می‌توانند همپای مردان انجام بدهند. در جامعه

سالم و زنده و پویا، این نیم پیکر اجتماع فعال است. اما سوگمندان در کشور افغانستان، این نیم پیکر به فراموشی سپرده شده است.

نگارنده نه قصد تمجید دارد و نه سر توهین. بلکه واقعیت‌هایی به نظرش می‌آید و می‌خواهد منعکس نماید. با این ملاحظه، تا آنجا که به نشریات ویژه زنان دسترسی داشته، قاطعانه می‌گوید که متأسفانه نشریات ما به طور عموم و نشریات زنان به طور خصوص و نشریات زنان مهاجرین مقیم ایران به طور اخص، خالی از یک تفکر، طرح و تیوری هستند؛ تفکر و طرحی که ماندگار بماند، خط بدهد، روشنگر باشد و برای جامعه زندگی، راه، تفکر و تأمل ایجاد کند تا در پناه آن، جامعه به سوی سازندگی، زندگی بهتر و سالم‌تر و اندیشه و خردورزی گام بگذارد. باز هم باید تکرار کرد که نشریات زنان ما به ویژه در ایران آن جایگاه واقعی مطبوعات را احراز نکرده‌اند. یا فقط نام و عنوان زنانگی دارند؛ یا اصلاً آثار زنان اندیشمند و متفکر در آن‌ها به چشم نمی‌آید؛ یا فقط سرپرستی نشریه به نام فلان خانم حک خورده است و یا احزاب سیاسی از سر اداء وظیفه، نشریه‌ای باب زنان به نشر می‌سپارند. مطمئناً اگر جای این گونه نشریات خالی باشد. هیچ کمبودی احساس نخواهد شد. تازه وجود این گونه کارهای خام، حالت کاذب و فریبده‌ای دارد. البته از یاد نباید برد که تعدادی از نشریات ما - خصوصاً برخی از آنها که در پاکستان منتشر می‌شوند - کمال یافته‌تر هستند.

امید است جامعه زنان و نشریه‌داران، برگفته‌های بنده خرده نگیرند. اگر کارها پخته انجام شود، در روند زمان پخته نخواهد شد.

خدا کند که زنان صاحب قلم و دانشمند، مطالب نشریات زبانه کشور را غنی‌تر نمایند. با حرمت و آرزوی توفیق بیشتر برای نشریه‌داران گرامی.

مشهد - بهار ۱۳۷۸

منتشر شد:

همه این شبها چراغ را برای تو روشن گذاشته‌ام

سروده

مهرداد قاسمقر